

SPELEOLOŠKI KLUB URSUS SPELAEUS – KARLOVAC

Speleološki klub "Ursus spelaeus" (SKUS) osnovan je 5. 7. 2002. godine u Karlovcu. Osnivači kluba bili su speleolozi, geolozi i arheolozi iz Karlovca i Zagreba. Glavni cilj bio je pokretanje udruge koja će svoju speleološku djelatnost usmjeriti na znanstveni rad tj. baviti se arheološkim, biološkim, geološkim i drugim znanstvenim aspektima speleologije.

U dosadašnjem radu Kluba vršena su istraživanja speleoloških objekata na teritoriju cijele Hrvatske te u inozemstvu. Članovi kluba su do sada imali preko 600 izlazaka na teren u kojima su istražili oko 200 novih speleoloških objekata. Osim istraživanja špilja i jama vršena su speleoarheološka, geospeleološka i biospeleološka istraživanja

U inozemstvu su članovi Kluba posjećivali i istraživali speleološke objekte u Sloveniji, Italiji, Ukrajini, Meksiku, Madagaskaru.

Od 2003. godine Klub izdaje stručni speleološki časopis *Subterranea Croatica* koji je do sada izašao u 28 brojeva i čijom razmjenom je u biblioteku Kluba prikupljeno preko 4500 primjeraka stručne speleološke literature. Cjelokupna zbirka trenutno se nalazi u stručnoj biblioteci Aquatice (Karlovac) pod nazivom "Speleoteka u gostima".

Svake godine članovi Kluba sudjeluju na speleološkim skupovima u Hrvatskoj i Italiji uz prezentiranje rada putem predavanja, postera i filmova.

EKSPEDICIJE I SPELEOLOŠKI KAMPOVI

U osamnaest godina postojanja SKUS je bio organizator ili suorganizator brojnih kampova i ekspedicija: Paleži, 2004.; Podillja, Ukrajina, 2005.; Srednji Velebit, 2006.; Chatir-dag, Krim, Ukrajina, 2007.; Korana, 2008.; Ozerna, Ukrajina, 2009.; SpeleoKor, 2010.; Klementa, 2011.; Vršeljci, 2012.; Srednji Velebit, 2013.; Srednji Velebit, 2014.; Srednji Velebit, 2015.; Japage, 2016.

Kao gosti, članovi Kluba sudjelovali su na sljedećim kampovima i ekspedicijama: Rakovica, 2002.; Japage, 2002.;, Rakovica, 2003.; Rakovica, 2004.;, Rakovica, 2005.; Šverda, 2005.; Šverda, 2006.; Zrmanja, 2006.; Karabi, Krim, Ukrajina, 2006.; Črnelsko brezno, 2007.; Golubić, 2009.; Šverda, 2017.; Vrđi, Mostar, 2017.; Zobinovac, 2019.; Lubuška jama, 2019.; Srednji Velebit, 2019.

SKUS je 2002. godine sudjelovao u istraživanju pete etaže špilje Lokvarke, članovi Kluba istražili su i Ponor u Podastrani duljine 648 m, a najveće otkriće Kluba je Flanjakova špilja kod Slunja, duljine 1484 m. U blizini Karlovca, kod mjesta Belaj, istražena je špilja u kamenolomu Belaj, duljine 245 m.

SKUS od 2011. godine sudjeluju u istraživanju špilje Atila na Vršeljcima (Srednji Velebit) koja je istražena do duljine od 2252 m.

BIOSPELEOLOGIJA

Od samog osnivanja, članovi Kluba imaju odličnu suradnju s Hrvatskim biospeleološkim društvom (HBSD), kojeg su neki i članovi. S HBSD-om istraživana je podzemna fauna od Papuka u Slavoniji do Prevlake na jugu Hrvatske. U tim akcijama pronađeno je na desetke novih vrsta špiljske faune za Hrvatsku, a nedavno je i opisana nova vrsta špiljskog kornjaša *Pselafida Machaerites nehaji* koju je u blizini Senja pronašao naš član.

ARHEOLOGIJA

Klub ima vrlo dobru suradnju s Konzervatorskim odjelom Karlovačke županije i Gradskim muzejom Karlovac s kojima radi arheološka rekognosciranja i istraživanja arheoloških nalaza u speleološkim objektima, što je rezultiralo vrlo značajnim otkrićima. Valja spomenuti samo neke: pronalazak antičke nekropole u špilji Lipa na Protulipi kod sela Lipa; iskapanja u špilji u kanjonu Jadove kod Lovinca gdje je pronađena Japodska nekropola; pronalazak metalne strelice iz srednjeg vijeka u Baraćevoj špilji. Projektom "Obrambene špilje Karlovačke županije" započeta su sustavna istraživanja špilja s bedemima i zidovima koji datiraju iz turskih osvajanja ovih krajeva. U 2013. godini, u suradnji s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Univerzitetom iz Wyominga, Klub pokreće terensku arheološku školu u Baraćevoj špilji. Škola se održava svake dvije godine, a članovi Kluba sudjeluju kao predavači i mentori studentima iz Amerike. Valja spomenuti i arheološka istraživanja u Vilinoj špilji i špilji Kukova peć kod Dubrovnika (2014., 2015. i 2017.) i špilje Bobinac Kozerina kod Otočca (2016., 2017. i 2019.)

GEOLOGIJA

Članovi Kluba sudjeluju posljednjih godina i na nekoliko projekata vezanih uz geospeleološka istraživanja, čime se znanstveno područje djelovanja Kluba proširilo.

UTVRĐENE ŠPILJE U HRVATSKOJ

Speleološki klub "Ursus spelaeus" iz Karlovca posljednjih dvanaest godina sustavno istražuje fenomen utvrđenih špilja na području Karlovačke županije, ali i čitave Hrvatske te susjednih Slovenije i Bosne i Hercegovine. Na karlovačkom području ih je do danas obrađeno 27, a u Hrvatskoj sedamdesetak.

Dosadašnjim istraživanjima, arheološkim i speleološkim, te dokumentacijom, obuhvaćeno je njih preko 60, a ustanovljeno je da su zidovi špiljskih utvrda u Hrvatskoj sagrađeni u doba turske opasnosti služili za sklanjanje stanovništva pred turskim osvajačima. Dok su po

namjeni vjerojatno jednake, jer se radi o malim utverdama koje su služile za zbjeg nevelikom broju ljudi, prema vrsti utvrde postoje različiti tipovi.

Najveći dio su prave utvrde na nepristupačnim mjestima, primjerice strmim obroncima, sa zidom sagrađenim na samom ulazu u špilju, vidljiv izvana. Ima ih i lako pristupačnih, ali sakrivenih, kod kojih je utvrđenje tek u unutrašnjosti špilje, na izmaku danjeg svjetla. Neke imaju samo jedan zid, neke dva, a neke i ukupno tri zida, tvoreći prave male podzemne obrambene sustave.

Sve su špilje utvrđene kamenim bedemima, a tehnika zidanja kamenom i vapnom je identična tehnici zidanja okolnih starih gradova.

Iako su ove špilje utvrde često i vrlo malene, one su prave utvrde, a neki su zidovi pravi biseri obrambene arhitekture. Tako ima krasnih ostataka lijepo zidanih bedema s galerijama za branitelje, kulama, puškarnicama, zatim minijaturnih bedema koji izgledaju kao mali balkoni nad kanjonom u kojem je špilja smještena te koji imaju ulogu kule i stražarnice nad donjom zazidanom špiljom koja je služila kao zbjeg.

Zanimljivosti i brojnost njihovih konstruktivnih elemenata i dijelova kao što su kule, pokosi, lukovi, puškarnice, vrata, galerije, stepenice, rupe od skela i stropovi pridonose raznolikosti povijesne, arhitektonske i kulturne baštine RH.

Priredili: Neven Šuica, Nataša Cvitanović, Hrvoje Cvitanović i Krešimir Raguž